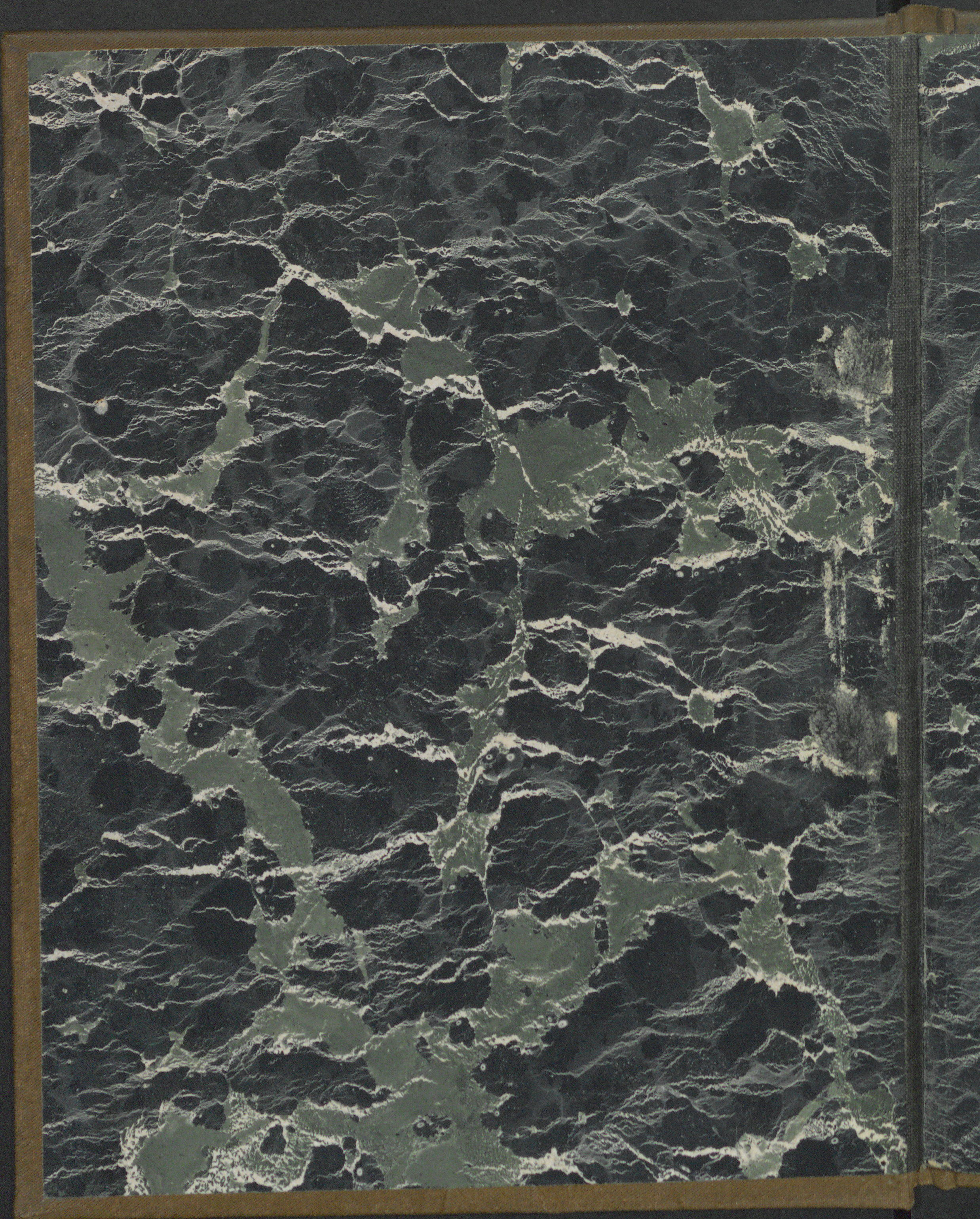
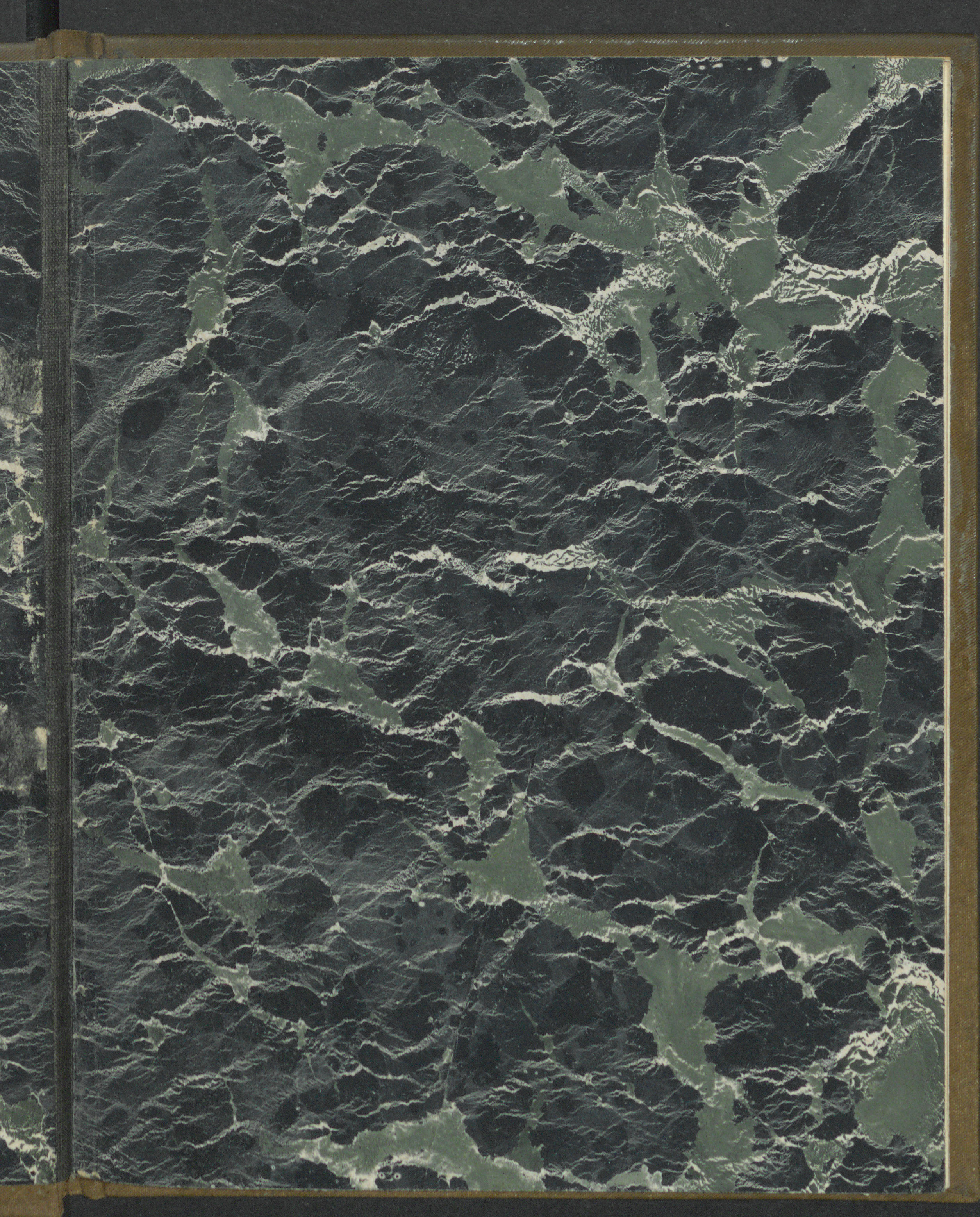

Franc Pariz de Papa

Disputatio
Tribus Consiliis
Medicis

1674.

Ára 8 M[£]

Ludwig Rosenthal 23/II 908

R. M. Dr.

III - 615/6

Szabo" III t. 2646

July

DISPUTATIO INAUGVRALIS
TRIBUS CONSILIIS
MEDICIS

absoluta,

Quam

ΘΕΟΥ ΜΕΓΑΛΟΙΟ ΕΚΗΤΙ

AUTHORITATE ET DECRETO

MAGNIFICI ET AMPLISSIMI

Ordinis Asclepiadei

PROCERVVM

In inclyta & antiqua Vniversitate

RAVRACORVM

Pro

Summis in Arte Medica Honoribus, Privilegiis

ac immunitatibus Doctoralibus more

majorum ritè consequendis

Publico, placido Eruditorum

Examini, censura, testimonio exponit

FRANCISCUS PARIZ de Pápa,

Emerici F. Transylvano Vngarus.

Ad diem 9 Octobr. ANNO clc lcc LXXIV.

H. L. Q. S.

•••) (o) (•••

BASILEÆ,

Typis JOH. RODOLPHI GENATHI.

Scab. III I - 2646.

23/11 908

Reman. 23/11 908

L. 2

Am. 8 1771

SPECTATISS. EXPERTISS. EXCELLENTISS.

V I R I S

D. D. JOH. CASPARO BAVHINO, Practices Professori
Consummatiss. Universitatis Seniori graviss. Facultatis De-
cano digniss. Christianiss. Regis & variorum S. R. I. Prin-
cipum Medico celeberrimo.

D. D. JOH. RODOLPHO BURCHARDO, Theorices
Professori Eruditiss. Clarissimo.

D. D. JOH. HENRICO GLASERO, Anatom. & Botanices
Professori Dexterrimo Fidelissimo.

Inclytæ Facultatis Medicæ Basil. luminibus.

NEC NON

NOBILISS. EXPERIENTISSIMO Q. VIRO

D. D. PAVLO AMMAN, in alma Lipsiens. Universit. Botani-
ces P. P. Clarissimo, Facult. Medic. Assessori & Collegii B.
Mariæ Virginis Collegiato & Præposito.

UT ET

CLARISS. EXCELLENTISSIMIS Q. VIRIS

D. JOH. JACOBO HOFMANN, L. A. M. Græcæ Ling.
in Universit. Basil. P. P. Theologo, Philosopho & Philo-
logo expeditissimo.

D. PAVLO TSERNATONI, L. A. M. Mathem. & Historia-
rum in Illustri Principum Transylv. Collegio Albeni nunc
Nagy-Enyedini hospitante P. P. longè meritissimo.

*Omibus his Præceptoribus, Fautoribus, Studiorum, mediorumq.
magnis Promotoribus, aternùm colendis.*

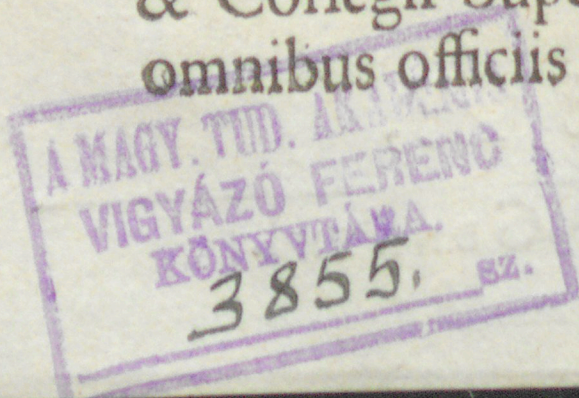
VIRO INSUPER

EXPERIENTISSIMO, CLARISSIMO,

D. BALTHASARI KISSELBACH, Phil. & Med. Doctori
& Collegii Superioris Basil. Præposito, Dn. & Hospiti
omnibus officiis prosequendo.

Hanc gratitudinis Tabulam figit

A V T H O R.

V I R I

*SPECTATISSIMI, EXPERIEN-
TISSIMI, EXCELLENTISSIMI.*

Ur inaugurales Theses meas vobis inscribam, rationes non dicam multis, *ὧν-
μον ἐς δίκαν τίχ' ἔπεια διαρκεσει*, respondebit Thebanus ille. In ære vestro sum multiplici, cui aut diu immorandum aut omnino immoriendum esse mihi facile conjicio. Hæc Tabula ergò si non liberatoria, saltem confessoria esto, *πολλὰ δὲ ὁδὸι σὺν Θεῷ Ὀπραγίας*. Hodiernus adhæc dies severam frugis meæ rationem exigit, fructus quisquis est, agri à Vobis moliti est, paucus is quidem & quasi hornotinus, qualifcunque tamen ex semente vestra surrexit, vestra demetendus falce. Vocor insuper in arenam, descendo *Θεῷ πίνω* & adversarios ultrò ad hastas hortor Teucer sub Ajacibus. Cur consultandi morem post aliorum plenas laudes commendem non video, lesquiannum in hoc genere exercitii sub Venerando Viro D.D. JON. CASPARO BAUHINO, quem Deus Opt. M. tanquam *ἐρεσµα ἱατρικῆς* gentilitiæ diu incolumem servet! cum pluribus aliis versatus; si enim hoc præ aliis exercitium placuit Viro, abundè est commendatum. Affectus Mulierum meritò examino, hac in parte infeliciū, quòd cum omnes Virorum affectus ex æquo participant, his ferè æquale insuper ac à Viris secretum familiare superpondium obtinuerint, hinc est, quòd communium affectuum gnarus mulierem nihilominus ignorare possum.

sum. Adeò ut haud abs re monuerit τὸ Φῶς ἰατρῶν lib.
περὶ γυναικ. φύσ. Μάλιστα μὲν τὸ Θεῖον ἐν ταῖσιν ἀνθρώποισιν
αἰτίον εἶναι. ἔπειτα αἱ φύσεις τῶν γυναικῶν. Ad s ergo
coeptis Deus omnis Hygieiæ & Panaceæ Pater, Deus
benedicte in secula.

~~~~~

CASUS PRIMUS

Propositus

ANNO M DC LXXIV. XVI. Julij.

Mulier annos nata XXX. habitu corporis & στέγνω, facie rosea, venis amplis, quotidie cibo potuq; sese largius invitare solita, longis adeò menstruis purgationibus obnoxia, ita quidem ut ordinarium profluvium menstruum esset dierum VII. & dies intermissionis XXII. Nuper cum marito peregrè profecta iter longum fecit aëre pluvio eoq; frigidiorè usa, pro hospitiorumq; commoditate vel incommodo diatam variare coacta est: Interim purgationis periodica tempus adest, & multò secius quam solebat, substillum quoddam, non profluvium sanguinis experitur; hoc tamen nihil morata in itinere perrexit nihilo gratiore tempestate usa, & rediit. Tertia jam periodus adest, sed ferè nihil sanguinis reddit, nec ulla ingravidationis ratio remoram excusat, molestia interim ingruunt non pauca: perit sensim appetitus & obrepit nausea, dolor in lumbis gravans, lassitudo artuum tanquam plumbeos circumferret, molesta est. Urina cruda & pulsus debilior. Vigorem pristinum desiderans petit Consilium.

CONSILIUM.

I. Tria sunt Muliebrium excrementorum genera: Duo Naturalia, tertium contra Naturam. Contra Naturam est

est *Profluvium muliebre* κατ' ἐξοχὴν sic dictum & à colore vulgò *album*. Naturalia sunt *Lochia* & *Menstrua*; *Lochia* quidem post partum, *Menstrua* verò ante partum pari ferè temporis intervallo fluentia, tanto nempe *Lochia* post, quanto *Menstrua* ante partum. Diverfissima autem est horum omnium fluxuum conditio; *Fluxus* enim *albus*, cum contra naturam sit, non omnes tangit, nec periodos attendit, nec modum; sed copiosior cæteris & acrior confertim prorumpit. *Lochia* matrum propria, at non omnes nec semper pariunt. *Menstrua* omnes æqualiter manent, nuptas, innuptas, matres, steriles, mensura modoque constringuntur, justa enim quantitas Hippocrati κατὰ γυναικ. β. sunt κατὰ τὴν φύσιν ἢ ὀλίγον πλεονα ἢ ἐλάττωσα, id est, ζxviij. plus minùs. Duratio justa juxta eundem ἐφ' ἡμέρας δύο ἢ τρεῖς, nec unquam impunè in corpore latere possunt, nec diu, sed ad minimum per trimestre spatium exsplendescit vis suppressorum mensium per exercitum quasi symptomatum. Videmus hoc postremum vitium fuisse in patiente nostra, quale autem & quomodo methodicè, ne quid effugiat, deducendum.

II. Inchoandum autem à Temperamento, quod quidem naturâ calidum & humidum, vulgò sanguineum esse, ætas, color faciei in roseum à sanguine efflorescens, corpulentia à calido & humido prædominante, amica & nativa Animalis temperie imò Characterè, hinc Galenus: διασχεῖα φύσεως διακρίτῃ γνώρισμα. Venæ amplæ à calore dilatatæ, τὸ θερμὸν καὶ ἔρπον ἀνδροειδῆ τε καὶ ἀλγυροειδῆ ζωῆτας. ait idem c. 9. l. 2. de temp. cibi potusq; integer appetitus ut & ordinarium menstruum profluvium sat diuturnum, vij. quippe dierum, quod mulierum mulierosissimarum est, cum mediocres tribus vel quatuor, & viragines duobus purgentur, satis persuadent: sed iter contrà longum, diæta interim mutata eaque varia, tempestas frigida & humida, ad pituitæ collectionem non mediocriter eandem disposuerunt.

III. Querela est de symptomatum variorum quasi exercitu, quæ tanquam malorum quædam Lerna uterus ad partes misisse videtur, αἱ γὰρ ὑστέρας πάντων τῶν νοσημάτων αἰτιαί εἰσιν Hipp. κατὰ γυναικ. β. Et revera, juxta Heurnium, uterus dum præsertim procreationi non studet, omnis fœditatis muliebris

bris corporis non puri receptaculum est. Affectus verò uteri primarius qui dicta symptomata tanquam corpus umbram projicit, est partim morbus intemperiei, partim verò malæ conformationis: Intemperiei quidem frigida & humida, organi autem vitium angustia est, obstructio nempe meatuum seu vasorum uteri, in specie venarum per uteri corpus dispersarum, non earum, quæ à vena spermatica mittuntur, sed quæ à cavæ ramo Hypogastrico sparguntur, quæ majores illis sunt, quarumque oscula uteri cavitationem subeunt, quæ Coryphæis Artis Cotyledones seu acetabula dicuntur, menstruorum expurgandorum & embryonis alendi organa. Quibus meatibus obsessis malum secutum est, quod symptomatum accusatorum agmen ducit, estque symptoma in excretis, *suppressio nempe mensium*.

IV. Cum verò omnis horum vasorum obstructio fiat, vel à copia, vel à materiæ excernendæ crassitie, vel à facultatis expultricis imbecillitate, hujus obstructionis causam continentem, siquidem nec ætatis effœtæ, nec lactationis, nec morbi antea acti consumentis ratio excusat, comperio esse humores pituitosos lentos, & quia satis calida aliàs est temperie, in spissitudinem coctos, eosque copiosos, qui uterum perfundendo dictam intemperiem fovent, vias verò obfido, sanguinem superfluum ab exitu prohibent. Causa antecedens seu *αετηγενής* videtur esse similis dispositio tam ventriculi quam Hepatis itemque horum vitiò generatæ cruditates plurimæ ac per totum corpus fuse, quæ secundum rectitudinem & vasorum ductum descendentes & in uterum receptæ propter debilem partis calorem ibidem constiterè; omnis enim *καταχρησία Galeno c. 6. l. 13. m. m. ἐστὶ τῆς ξαυθῆς ἢ μελαίνης χολῆς ἢ τῆς φλέγματος πλεονεξία*. Causæ externæ quæ & viscera hoc modo disposuerunt & externè corpus ambiendo alterarunt, fuerunt, primò ingrata illa madida & frigida tempestas in qua iter fecit, Aër cum primis partim inspirando partim transpirando noxius, qui & visceribus hanc labem afflare, & insimul forinsecus corpus alterare porosque claudere potuit, idque eo magis quòd menstruum debitum eodem tempore pendendum erat, unde hiantia uteri acetabula aër frigidior circumfusus facile subiit. Accessit cum
vehe-

vehementi satis symbolo virium diætæ, ejus quotidie itera-
tò facta mutatio, ob id adeò, quòd jam antè genio indulgere
solita quodlibet appositum promiscuè ingessisse facile cre-
datur.

V. Paret ex his ratio symptomatum : Hinc appeti-
tus dejicitur ablato per cruditates ventriculi tono & calore
debilitato, ut ferè fit in pituitosis vel naturâ vel p. n. Hinc
inanis nausea à pravis & ventriculo molestis viscidis tamen
humoribus. Pondus in lumbis à pigra ibi stabulantis sup-
pressi sanguinis sarcina. Lassitudo artuum ab impura ple-
thora & spirituum penuria. Urina cruda propter turbatas
& imminutas à calore nativo debili coctiones, qui aliàs si-
mul coquendo substantiæ mediocritatem molitur. Pulsus
debilior ob impurum & spiritibus orbum sanguinem.

VI. πρόγνωσιν quod attinet, dat eam compendiò Medi-
corum polus V. aph. LVII. Καταμύλων μὴ γινωσκάντων ἀπὸ τῆς ὑστέρης συμ-
βαίνεισι νόσοι, dat malò suò ægra nostra, præsentia enim sym-
ptomata quibus stipata est, abundè ostendunt. Sed metui
possunt majora, cachexia, hydrops, hæmoptysis imò phthi-
sis, imò inflammatio hepatis, asthma, imò cancer uteri, mam-
marum, synochus putrida, febris ardens &c. Eadem enim
necessitas incumbit mulieri non foetæ vacuandi sanguinis,
quæ viro mutilato, stagnans enim putrescit. Quin etiam
sterilitatis metum non abs re incutit hæc suppressio αἷος φλέ-
βες τῆς αἰμολῆς πλήρεις ἔσονται πλὴν γυνὴν ἢ εἰσὶν αἰ-
μολῆς εὐεργὰ π. χρόνιος πᾶσα μηχανή. ὅ, π. ἀποκαλύπτει πλὴν γυνὴν τρέφουσαν
inquit Hippoc. περὶ ἀφορισμῶν. S. IV. In tempore itaque occur-
rendum & curæ ἐγχείρησις instituenda juxta indicationes &
præsidia sequentia.

VII. Indicatio curativa respectu obstructionis est in-
utilis, nulla enim ei βοηθημάτων materia respondet, respectu
verò intemperiei frigidaæ cum materia utilis, & docemur
eandem alterare calidis & siccis, causamque continentem
humores pituitosos lentos incidere, attenuare, vacuare. In-
dicatio præservativa jubet itidem viscera tam chylo quàm
sanguini elaborando dicata ad suam temperiem vocare,
materiam cacochymiaæ in corpore exsuperantem & dictas
turbas dantem pituitam præparare, vacuare, & γὰρ λύεται τὰ
νοσήματα

ἡ δὲ ἡγεῖα μὲν τῶν πνεύματων αὐτῶν χρυσῶν, monet Galen. in aph. 25. lib. 2.
Indicatio vitalis seu Conservativa vires præcipuè oppressi
cordis roborare & diætam reformare suadet. Quæ omnia
adimplenda suo ordine, non per quælibet contraria, sed per
appropriata parti.

VIII. Ex fonte Chirurgico, præmisso clystere mox
dicendo, quia naturâ sanguinea est, ad accidendam humo-
rum copiam, quò natura quod reliquum est faciliùs subigat,
medio menstruæ periodi tempore secetur vena brachii alter-
utrius simplicis vacuationis gratiâ, periodo verò instante
revulsionis gratiâ vena malleoli, corpore priùs præparato
& purgato, imò duabus vel tribus ante solennem vacuatio-
nem menstruam diebus Cucurbitulæ femoribus sine scarifi-
catione applicentur eadem intentione.

IX. Ex fonte Pharmaceutico, materiam pituitosam
incidendi, attenuandi, revellendi & aperiendi causâ clyster
sequens mox injiciatur: R̄. Rad. Lil. alb. Altheæ, Ireos ana ʒvj.
Rad. Fenic. Apii ana ʒß. Herb. Puleg. Calamint. Matric. ana M. j.
Bacc. Lauri, junip. ana ʒij. Sem. Cumini, Carvi ana ʒiij. Flor. Calend.
Leucoli ana p. ij. Coq. in aq. comm. Colat. R̄. ʒx. in quib. dissolv.
Benedict. laxat. ol. lil. alb. sacch. rub. ana ʒj. terebint. cum vitell.
ovi sol. ʒiij. f. l. a. Clyster. Pro postridiana purgatione vesperi præ-
paretur incidendo materia, R̄. Cremoris Tartari ʒj. Tartari vitriolati
ʒß. sumat in juscule duabus ante cœnam horis. Postridie purgetur:
R̄. Fol. senn. mund. ʒij. Rhabarb. el. ʒj. Agar. rec. troch. ʒß. Sem.
Anisi, Crem. Tart. ana ʒij. Spicæ ʒj. Aq. meliss. puleg. ana q. s. stent in
infus. per noctem, mane in colat. s. ebul. ʒiij. solve sirup. Ros. sol. simpl.
de artemis. ana ʒß. d. cum custodia, pro ratione effectus poterit
hæc potio iterari. Ad ventriculum & Hepar roborandum
utatur Electuario seq. quotidie ante cibum n. m. magnitud.
R̄. Conserv. fl. beton. anthos ana ʒvj. acori cond. ʒß. Zingib. cond.
ʒj. spec. arom. Caryoph. Diatr. Santal. ana ʒß. cum sirup. de V. radi-
cibus f. l. a. Electuar. molle. Pulverem autem emmenago-
gum sequentem quotidie jejuno stom. assumat in vino mal-
vatico ad ʒß. R̄. Croci Mart. aperit. ʒiv. Cassia lign. veræ ʒiß, bor-
rac. venet. ʒj. f. Pulvis. Externè conveniet semicupium ad
laxandas vias R̄. Rad. alth. lil. alb. ana ʒiij. Herb. Artemis. Cala-
mint. Matric. Mercurial. Puleg. Sabin. ana M. ij. Bacc. junip. laur.
ana

ana 3.ij. sem. Cumin. Carvi ana 3ß. Incis. & contus. d. species pro
 semicup. & in egressu regio pubis inungatur linimento seq. R. Ol.
 lil. alb. 3.j. Chamam. 3.ij. Pingued. gallin. 3.j. Pulv. Croci, Sabin.
 myrrh. ana 3.j. Cere novæ q. s. f. l. a. Linimentum. Ad acetabula
 aperienda indatur pessus ex Foliis Mercurial. contusis & in
 tenui linteo ligatis, suffitus monitore sene muliebria ciet,
 qualis esse poterit sequens: R. Myrrha electæ 3.ij. Benzoin 3.j.
 Fol. Sabin. 3.ij. f. Pulvis, ex quo prunis injecto excipiatur fu-
 mus per sellam perforatam, cautè tamen & parcè, tenera
 enim acetabula facilè exarescunt. Purgato corpore acidu-
 læ internè, externè thermæ sulphuræ convenient. Indica-
 tioni vitali satisfaciet Electuarium sequens, R. Conserv. fl.
 beton. melis. ana 3.j. Rad. Enul. condit. cortic. citr. condit. ana 3ß.
 Extracti croci gr. v. sirup. de artemis. q. s. f. l. a. Elect. ad formam
 opiata, dosis magnit. nucistæ.

X. Ex fonte Diætetico. Victus sit tenuis & inci-
 dens. Cibi condiantur capparibus, petroselino, fœnic. Car-
 nes tenuis substantiæ, juniorum animalium, elixæ potiùs
 quàm assæ, aromatisentur Cinam. Croco, caryoph. Vinum
 tenue, album, vetus, simplex vel cum speciebus suprà dictis
 medicatum, addito abrotano. Exercitia ante cibum conve-
 nient. Alvus quotidie respondeat, & quoad animæ passio-
 nes *μηδὲν αἴγων*. Hæc habui quæ de præsentī casu dicerem.

CASUS SECUNDUS

Propositus

Anno M DC LXXIV. xi. Junii.

M Atrona quadragenaria, benè habita, colore faciei
 rubicundo, cibus euchymis & eupeptis usa procul cu-
 ris, ante biennium maritum amisit, & vixit vitam cæli-
 bem. Jam à bimestri spatio (ex quo etiam menses non
 fluxerunt ut & tertio ab hinc mense nimis parcè) ei facies
 defædatur, sensus hebetantur, totumq; corpus torpescit.
 Hodie verò sumptò prandiò post crebras oscitationes vix
 sese

seſe in lectum coniecit, dum ecce fauces ſuffocantur, in hypochondrio ſpecie globi aliquid volvi ſentitur, adeò ut nunc jaceat ſine ſenſu & motu, pulſus adeò debilis, ut vix ſentiat, reſpiratio ad ſenſum nulla. Friktiones aſperæ illico inſtitutæ ſunt extremorum & ſuffitus graves, nec non vena pedis ſectæ eſt & inflato in nares pulvere ex Euphorb. Helleb. Caſtor. aliquoties ſternutavit, oculos aperuit & reliqua ſymptomata remiſerunt, rugitus tamen ventris, dolor capitis & palpitatio cordis manſerunt, & ex utero mador quidam lentus effluxit. Patiens & adſtantes non ſatis fidunt, ſed paroxyſmi reditum metuunt, adeoq; conſilium quod tam extra paroxyſmum ad præſervandum, quàm in paroxyſmo, ſi rediret, ſequantur, ſollicitè petunt.

C O N S I L I U M.

I. Laudat Pindarus πυθ. δ. ἰατρὸν ἐπιμαρτυροῦν, & fanè occasio ipſa eſt anima curationis; fruſtra enim de curatione tranſigitur ſi ea inanis futura ſit, καὶ μάλιστα ἂν εἴη ἀγνοῦν τοῖς ιδιώταις τὰ πολλὰς σώζοντα βοηθήματα monet Galenus. Prudenter ergò nobis attendendum eſt, quomodo ipſa Medicæ præxeos τριγὰ ἀνάμνησις, ἀγνώσις & ἀεθγνώσις circa affectam matronam, in qua tam nobiles actiones periclitantur, vel ad curam invitet, vel ab ea revocet. Quia verò viciffim juxta Biantem, unicum principium benè conſultandi eſt, nôſſe de quo inſtituatur oratio, ad rem.

II. Ætas, color, habitus & diæta de temperamento calido & humido non obſcurum teſtimonium perhibent, at conſequens in cœlibatu mœror & conſuetarum evacuationum intermiſſio, calore nativo oppreſſo, pituitæ collectioni non levem anſam præbuit, idque eò magis, quòd cùm hîc facultates vitales non mediocriter laborarent, ibi nihilominus conſuetæ menſarum lauticiæ procederent; unde illam ſic conſideratam ſanguineo pituitoſam ſaltem ex degeneratione, vocare non vereor.

III. Queruntur adſtantes de ſymptomatum agmine & diverſis quidem in partibus, facultatumque tam animalium quàm vitalium non mediocri ſufflamine; partem ta-

men

men primariò affectam uterum esse & partes ei inservientes tam antecedentia quàm consequentia perhibent, quia hunc affectum in vita cœlibe primùm passa est, nec unquam antea, idque suppressis menstruis, idem consequenter docet solutio primi paroxysmi excreto mucore lento per uterum facta. Nec caput, vel hypochondrium primariò accusandum video, quamvis & illa hoc vitium satis luant, nisi fortè & clavus in pede cerebri morbus sit, quia tristis sensatio ejus ope fit. Consequenter verò ut hypochondriaca ita pulmonaris vel laringæa & œsophagæa hæc suffocatio dici poterit. Affectus ipse est valdè complicatus, symptomatibus actionum animalium vitaliumque læsarum, excretorum & qualitatis mutatae comitatus. Quæ omnia tamen commodè & necessariò ab uteri morbo tam intemperiei quàm organico deduci queunt. Intemperiei quidem tam manifestæ quàm malignæ; vitium autem organicum obstructio est. Hinc vulgò generalius *Passio Hysterica*, & à gravissimo symptomate comite Hippocrati *πύλμα, πύλμα ὡς ἐκκλή*, suffocatio, præfocatio & strangulatus uteri dicitur.

IV.. Causa continens mali hujus videtur esse primò semen superiorum annorum feriis copiosè congestum & morâ putrida labe acquisita peculiariter corruptum, & malignum. Nec valet effugium ad ovaria Kerkerlingii, quasi hæc à nobis frustra dicerentur postquam mulieres non semen sed ova ponere deprehensæ sunt, Nam 1. lis adhuc pendet de ovario, nec benè proceditur à cuniculis, qui singulis mensibus pariunt, ad hominem, standum potiùs à damis Harveij in quibus ovarium nullum est. 2. Quia datò hoc, sed non concessò, & ova ipsa per semen sunt fœcunda, & 3. nihil novi est dari ova putida. Secundò, sanguis menstruus suppressus & circa uterum stabulans faciliè corrumpi, corruptus semen inficere, uteri obstructions causari, ejusque intemperiem frigidam & humidam accersere potuit. Proximè verò turbas numeratas dant, vapores & halitus tetri ac venenati, partim per manifestos vasorum, partim per occultos alios ductus corpus universum, cujus juxta præceptorem *μία ἐν ὅποια καὶ ἐν ὅποιον μία ἐστὶ*, permeantes & præcipuè nervoso genere irritato plura in consensum tra-

hentes. Causa antecedens est viscerum penè omnium, maximè uteri ipsius debilitas, à caloris nativi penuria, utpote partis membranosæ & quæ foeditatēs totius ferè corporis colligit. Et hæc promovebant externæ causæ, mensa intemperantior, quæ præcipuè hoc tempore acetariis, fructibus horæis, raphanis & lacticiiniis apud mulierculas absoluitur, mœror ex obitu mariti, qui humores cumulavit, &c.

V. Hinc intelligitur ratio symptomatum antecedentium, concomitantium & consequentium. Facies defœdatur à cacochymia, quam peperere suppressi menses. Hinc sensus hebetes ab obtusis & depauperatis spiritibus, aut etiam vitiò organorum à cruditatibus obsessorum. Lassitudo ob eandem causam, penuriam nempe spirituum & impuræ ac pigræ plethoræ affluxum. Hinc oscitationes à prandio, à crudarum fuliginum copia. Hinc sensus in hypochondrio quasi voluti globi, fortè à flatibus, aut à testibus tumidis, nec videtur absurdum uterum sursum convelli etiamsi non ascendat & hanc speciem præbere. Hinc respiratio læsa, à tetrīs & confertim ascendentibus vaporibus diaphragma tendentibus, &c. Fauces suffocantur ab iisdem vaporibus quodammodo stypticis aut à quadam nervorum ab iisdem irritatorum convulsione. Hinc pulsus vix perceptibilis, oppresso à malignitate corde tanquam veneno. Hinc jacuit sine sensu & motu, malignis vaporibus invalescentibus & cerebrum ipsum opplentibus & quidem adeò contumacibus & copiosis, ut quamvis aliquatenus discussi fuerint, ita ut levaretur ægra, manserunt tamen ventris rugitus à flatibus, dolor capitis ab iisdem tendentibus & palpitatio cordis molestiam excussuri, hunc demum naturæ ἀγῶνα secuta est lenti ex utero mucoris excretio.

VI. Sed ad ἀέγρωσιν. Affectus hic est ut plurimum chronicus, adeoque ab adstantibus paroxysmi reditus non abs re metuitur. Nec videtur in hac matrona carere periculo, cum & semen & sanguis menstruus vitium fecisse deprehendantur, maximè omnium metuo syncopen, quam malignitas corrupti seminis & sanguinis menstrui intonat ad cor per venas, arterias & occulta alia spiracula missa, quò enim quid præstantius est in statu s. n. eò pejùs cor-
rum-

rumpitur, lethalis autem est syncope, nam vitæ flammulam opprimit. Metuo item convulsionem ab irritato nervoso genere, ubi aura venenata relicto corde ad cerebrum transmissa fuerit. Quamvis autem periculo non vacet, interim quia primæ vices sunt, & patiens vegeta, tanta labes subesse non creditur, adeoque si medicus, patiens & adstantes *ἡ δὲ οὐκ ἀπο-
ύσσει* præservando & curando, spes superest. Si tamen interea paroxysmus gravior ita opprimeret, ut ex apnoia & corporis algore exspirasse videatur, nihil temerè incipiendum, nec sepultura maturanda, nec medicus præceps scapellum infigat aperturus, nisi xxiv. horarum intervallum cadaver esse testetur, nam in Hystericis respiratione ablata, calor sæpe sola transpiratione micat & deploratæ reviviscunt. Et revera præceps illa in aperiendo cadavere curiositas nec humani nec Christiani est.

VII. Ex indicatione curativa, facultas sopita ocyùs excitanda est. Humores in & extra uterum stagnantes corrupti, maligni, qui venenatæ auræ materiam subministrant, proliciendi, vapores jam elevati discutiendi, caput imprimis ab eorum plethora liberandum, nec non cor & diaphragma. Ex indicatione præservativa sanguis ab utero revelendus, derivandus. Semen generantia accidenda. Corpus à cacochymia levandum. Ex vitali vires subito dejectæ promptissimis præsidiiis resciciendæ. Juxta has artificiales indicationes cura decenter instituenda ex tribus præsidiorum fontibus, in & extra paroxysmum.

VIII. In paroxysmo, ex chirurgico fonte v. f. licet maximè indicetur, locum tamen non habet ob correpu- gnantes vires & oppressum calorem nativum, quæ pulsus tam debilis testatur, nam afflictis non est danda afflictio, nisi omnino manifestum suffocationis periculum incumbat, tunc enim præstat ancipiti prædictione v. f. quàm certò perire, postquam simul multa boni successûs exempla idem suadent. Secanda autem erit saphæna; tutius tamen est paroxysmi finem si fieri potest exspectare, ne videatur nostra culpa periisse quem fors sua peremit. Affigantur potius cucurbitulæ sine scarificatione femoribus & suris, tum magna umbilico, crura fricentur vehementer oleo laurino, fiant li-

gaturæ dolorificæ supra genua, pili vellicentur, fiant vociferationes, nomine vocetur & omnia quæ ad excitandam ægram conferunt, adhibeantur. Ex Fonte Pharmaceutico in primo paroxysmi accessu dentur per cochlearia aquæ hystericae aut Aqua antiepileptica Bauhini, additis aliquot guttis ol. camphoræ, Succini, Angelicæ, aut sequens: *Rx. Aq. Meliss. Nepet. Puleg. ana ℥.j. sacchar. opt. ℥.vj. Extr. Castor. gr. v. ol. still. Succin. Camph. Angel. ana gutt. vj. d. per cochleare.* In ipso verò paroxysmo naribus graveolentia admoveantur, sulphuris accensi fumus, plumarum perdicum &c. pili & coria cremata, aut ex Hippocr. consilio *ὡς ἐν γυναικ. φύσις* si alia in promptu non sint, *ἐκ δὲ ὀρχνιον ἀνάψας καὶ ἀποσφύσσας ὑπὸ τῶν ῥινῶν, ὅπως ἀντὸν καπνὸν ἔλκη.* Castoreo, galb. sagap. in aceto fortiss. solut. nares illinantur, convenient maximè *Balsamum rutæ & succini*, alternando tamen cum corroborantibus e. gr. ol. spicæ. item quia ex Hippoc. *Γυναικὶ ὑπὸ ὑστερικῶν ἐνοχλεμῶν πιασμὸς ἐπιγυρόμενος ἀγαθόν,* & in prima accessione jam in ægra nostra probatum, infletur in nares sternutatorium. Infernè verò odorata, trochiscorum moschatorum fumus infundibulo excipiat & linimento aliquo odorato e. gr. ex zibeth. moscho, ambra in ol. nardino solutis uteri sinus inungatur, imò docta obstetricis manu his delibuta, materia suppressa proritetur. Tum Emplast. Uterinum August. cum ol. castorei malaxatum umbilico applicetur, & regio umbilici ol. Angel. subinde illinatur. Ad vapores & humores revellendos, ægram excitandam mensesque movendos injiciatur clyster sequens: *Rx. Rad. Aristol. rot. ℥.vj. Cyclaminis ℥.β. Altheæ Lil. alb. ana ℥.j. Bacc. Lauri ℥.iβ. Herb. Puleg. meliss. Artemis. ana M. j. Flor. Calend. Chamom. Rom. ana p. ij. coq. in Aq. comm. in Colat. ℥.x. dissolv. El. Hier. pic. Logad. ℥.j. ol. rutac. ℥.β. Anethin. ℥.iij. salis gemmæ ℥.j. f. l. a. clystma.* Si supprimatur, irritetur inditis glandib. ex speciebus Hieræ melle mercuriali exceptis.

IX. Extra paroxysmum è Chirurgico fonte commodè petitur v. f. crebra, tam ad revellendum ab utero in brachio, quàm ad proliciendum in pede. Pituita & humores crudi purgentur potione sequenti: *Rx. Fol. Sennæ mund. ℥.iij. Agar. rec. tr. ℥.iβ. infund. per noctem in aq. melissæ q. s. manè colaturæ expressæ ℥.iij. adde sirupi de Artemis. ℥.j. Elect. de succo ros. ℥.j. fumat*

tumat cum custodia jejun. stomach. Per intervalla purge-
 fur pilulis. e. gr. ℞. *Massa Pil. scord.* ℥j. *Extr. beton. sabinae ana*
℥ss. *Extr. croci gr. viij.* *Resin. Jalapp. Diagrid. ana gr. v. f.* *Pilula pisi*
magnit. deaurentur & insperg. pulv. cinam. dos. ℥j. Ele&uarium
 supra descriptum hinc quoque conveniet ad roborandum. Ad
 noctem verò Emulsiones ad temperandum fervorem sangui-
 nis. Externè unguentum de cerussa cum saccharo Saturni &
 Caphura, internè semen Agni casti in forma pulv.

X. Diæta ergo conveniens hinc multum poterit. Aer
 sit temperatus, vitet ventos frigidos, præcipuè sub & in pe-
 riodo menstrua & lotiones in aqua frigida, hæc enim fluxus
 cohibent. Decumbat in lecto laneo, victus sit siccus, tenuis,
 abstineat à flatulentis, crudis, præsertim ab acetariis quæ so-
 la paroxysmum causari possunt, hinc maximè tenendum in
 ratione victûs illud *Homericum*, ὀλιγντε φίλοντε. Vini potus pa-
 roxysmum accelerat. Substituatur Apozema ex Rad. fœnic.
 aspar. galang. brion. Herb. Meliss. Puleg. Artem. Beton. &c.
 Thermæ sulphuræe potenter operantur, it. Infessus & pedi-
 luvia, e. gr. ℞. Rad. Aristol. rot. ℥ss. Altheæ, lil. alb. ana ℥ij. Herb. mer-
 cur. menthæ, puleg. malvæ ana M. ij. Flor. Chamom. Sambuci ana
 p. iij. sem. lini ℥j. Carvi, cumini ana ℥. iij. Bacc. Lauri ℥ss. Incisa &
 contusa indantur sacco, cui infideat ægra in semicupio. Exer-
 citiis corporis & labori assuescat, somn⁹ sit brevis, vitet iram,
 tristitiam, quarum illa humores concitat, hæc verò colligit.
 Cætera recepto sunt commendanda marito. Placuit hæc eru-
 ditis aliorum pro præsentī matrona discursibus subungere.

CASUS TERTIUS

Propositus

ANNO M DC LXXIV. v. Martij.

Uxor cujusdam annorum XLVIII. venis exilibus, habitu
 corporis molli, obesa, in somnum proclivis, victu pravo,
 leguminibus, horæis fructibus & id genus alius vesci solita,
 mammas & abdomen cum mensium suppressione intumescere
 videns, sese tanquam gravidam componere cæpit omnesq;
 injurias quibus aliàs gravis obnoxia esse solent, sedulo vi-
 tavit.

tauit. Jamq̃ exactò quintò mense attendit ad motum fœ-
tûs, sed nullum advertit, præter molem quandam saxeam
impensè gravantem, sentit adhæc dolorem dorsi & lumbo-
rum. Mammæ tument, sed lactis nulla indicia, nisi serosæ
cujusdam materiæ proventus saltem observatur. Abdomen
indies elevatur, sine flatuum sensu vel Hydropis signo, tumor
tamen non est prominulus, sed declivior. Usq̃ ad septimum
mensem inter spemq̃ metumq̃ se continens, cum nulla gra-
tiora signa affulgeant, hodie erupit in querelas, & Medicis
oculis se subjiciens querit doceri anxia, an dignum sit tam
blando fœtu id, quod aliàs non sine molestia portat.

C O N S I L I U M.

I. Natura nunquam est otiosa, sed prout aptum vel in-
eptum subjectum reperit ἀπὸ δούτου ἔσσαι καὶ ἔμειναι. Epid. 6. § 5.
agit in id & producit quod subjecti ratio fert. Videmus ma-
nifestè operantem naturam in patiente hac, quæ post longam
spem hodie desperabunda collegium nostrum consuluit.
Nunc ergò justæ ejus petitioni ut decet assurgentes, num ba-
jula sit potius quàm fœta methodicè examinemus.

II. Cognoscendum statim venit temperamentum, quod
frigidum & humidum vulgò pituitosum esse nos docent pro-
ximè res κατὰ φύσιν, quarum potissimùm Medicus Ordinarius
in casu transmissio meminit, ipsa nimirum patientis φύσις,
ἡλικία καὶ ἔξῃς, Natura, ætas & habitus, Fœmina enim est, ἄρρεν
δὲ τὸ θῆλυ ψυχρότερον φύσις. Est senio propior, at γέρουσι ὀλίγον τὸ θερμὸν
1. aph. 14. Contrà πάμπαν ἐστὶν ὁ χυμὸς φλεγματώδης juxta Gal. Ve-
nis exilibus, quas in sanguineis calor dilatat. Obesa, à dulci
pituita, πιμελὴ γὰρ αἷς ψύζειν ἔξεως αἰεὶ γίνεται, Galen. c. 9. l. 2. de Temp.
Habitu corporis molli, fibræ enim pituitâ perfusæ arctiùs
compingi non poterant. Conspirent in pituitam τὰ αἰσθητά.
μάρα, legumina, fructus, &c. τὰ ποτὶς μάρμα τὰ ἐκκεννώματα καὶ τὰ ἔκωτε,
αἰσθητὰ πῶς, oportet. Conspirat & ipsa ὥρη seu tempestas, hy-
ems nempe prægressa, quatenus τὸ χειμῶν πολλοῦ τὸ σῶμα φλέμωται
juxta Hippocr.

III. Pars affecta sine dubio uterus est, tumor enim nec
in hypochondrio se prodit, unde suspicio sit visceris alicujus
affecti,

affecti, nec in ipso abdominis cavo, nam nec flatibus disten-
 ditur, nec serò hydropicò turgēt & consensus cum mammis
 turgentibus abundè evincit, idem probat doloris dorsi &
 lumborum accessio, ac mensium suppressio. Affectus ipse est
 morbus organi, uteri nempe constipatio & quantum signa
 tam ἀναμνηστικὰ quàm ἀγνωστικὰ ostendunt, est *Mola*, vide sis Hip-
 pocr. περὶ ἀφορισμῶν, §. XX. Non est morbus in numero, alias molæ
 carentes essent mutilæ. Molam esse evincit congenerum
 ἄρσις. Signa enim Hydropis nulla nec flatulentæ, nec aquosæ
 adsunt. Nec foetus est perfectus ac vivus, quia motus spon-
 taneus quemadmodum nec quarto nec quinto mense pa-
 tientis satis attendenti apparuit ullus, ita nec hodie, cùm se-
 ptimus agatur mensis, & lactis in mammis nulla indicia.
 Nec foetum mortuum facile pronunciem, eadem ratione,
 quia ab initio in utero non subsiluit. 2. Quia hæc sarcina
 crescit in dies manifestè, contrà in foetu mortuo. 3. Nec ca-
 daveris putridi ulla signa comparent, ut lipothymia, halitus
 tetri, &c. Nec verò scirrhum ulla præcedanea φλεγμαὴ evin-
 cit, nec in tantam molem surgit promptius in cancrum de-
 gener & durior & sine congressu oritur.

IV. De causa ita Hippocrates περὶ ἀφορισμῶν §. XX. περὶ δὲ μύλης
 κνήστι τοῦδε αἵτον, ἐπὶ πολλὰ τὰ ἐπιμύλῳ ἐόντα γινώσκειν ὀλίγω καὶ νοσώδεα
 ἐκβάλλουσιν, semen enim quod alias opificis officio fungitur tan-
 quam principium effectivum validum, antequam prima par-
 tium stamina ponat, à copioso sanguine inundatur. Causa
 autem primaria est vis plastica agens in genituram ineptam
 tam maris quam foeminae sociatam, quæ ob debilem calorem
 in utero frigido & semine morbofo mox aberravit. Egit ea-
 dem vis in sanguinem quoq; ad hoc à conceptione suppres-
 sum, at qualem sanguinem, ineptum certè ut ex eventu vi-
 demus ad perfectum opus. Infœcunda ergò hæc principia
 Natura informare molita produxit quædam lineamenta,
 unde venæ, arteriæ, membranæ, sed nulla integra partium
 formatio successit, ob errorem primum. Sanguis per efficta
 vasa tamen prolectus affluxit ad uterum & in massam con-
 crevit, quæ tuberis instar indies incrementum in molem
 informem sumsit.

V. Hinc lapsu temporis processit tam abdominis tu-
 mor

mor quàm uteri gravans dolor, quia hæc moles uterum gravando simul vicina trahit, & proximè uteri ligamentum latum, hinc dolor dorsi & lumborum, gravat autem moles adeò, quia non natat in liquore circumfluo ut fœtus, hinc mola minor fœtu majore plus ponderat. Causa antecedens fuit totius corporis frigida, pituitosa illuvies quâ uterus quoq; scatebat. Hinc quale nutrimentum tale & nutritum. Malum externè & promovit & confirmavit victus pravus materiam crudis humoribus subministrans, & somnus longior revocato ad interiora calore ad incrementum hujus carnea massæ multum contulisse videtur.

VI. *περίγνωσις*. Mola per se adeò periculosa non est, & sæpe spontè rejicitur trimestris, quadrimestris. At hæc septimum mensem attigit manifestò indicio arctioris cum utero nexûs, atque adeò quemadmodum nunc non sine molesto dolore portatur, ita nullus dubitem quin expulsio vel irrita vel laboriosa & dolorosa futura sit, ac larga hæmorrhagia sequatur. Hinc Hippocratis consilium est *ἡ δὲ ἀφορὰν §. ix. μάλιστα ἀμφοτέρωθεν ἴσως εἶδεν μὴ, ἀπεπὼντα ἴσως* aut non curare aut cum prædictione, ratio est, quia si tam firmiter hæreat & una continua massa sit, incassum tentantur omnia. Sed siquidem tentanda via est, citò fiat.

VII. Quia verò methodum premimus *ἀπὸ τῶν πρώτων ἐν δειξέων καὶ ὁρίζεσθαι* monente Gal. Indicatio ergo curativa hæc erit: Constipatio est, hinc causæ continentis sublationem indicat, atque sic expultrix uteri irritanda est. Sed quia mola septimestris est, & contumaciùs hære colligitur, vincula quæ alligant in antecessum emollientibus laxanda, tum expulsio tentanda est. Indicatio Præservativa: Accidenda omnia quæ hanc massam vel mediatè vel immediatè nutriunt, per Diætam, Chirurgiam & Pharmaciam. Indicatio vitalis: si inter operandum vel excludendum ægra deficiat roboretur promptè cardiacis.

VIII. Ex fonte Chirurgico, v. f. petenda, quamvis enim non sit plethorica ad vasa, est tamen talis ad vires. Præmisso ergò clysmate mox dicendo, secetur primùm vena brachii, post vena poplitis vel malleoli. Facient hæc ad minuendum massæ nutrimentum, inservient ad præcautionem *φλεγματινῆς*

ὑμῶν uteri aliàs ex dolore metuendæ. Item eadem inten-
tione cucurbitulæ siccæ femori applicentur, prolectâ enim
materiâ mola quoque simul moveatur oportet. Hippocrates
vult ὁποῖον αὐτῆς σκεῦος ἀποβάλλειν πρὸς τὰς κενέωνας, nec abs re.

IX. Ex fonte pharmaceutico ante v. f. injiciatur se-
quens clyisma: R. Rad. brion. ℥j. Ciclam. aristol. rot. ana. 3 iij. Herb.
atripl. mercur. artemis. puleg. ā. M. j. Fol. sabin. p. j. sem. alth. fenicul.
cartham. ā. 3 iij. summit. Centaur. min. beton. ā. p. ij. pulpa colocint. in
per. lig. 3℔. coq. in aq. com. cape de colat. ℥j. in quib. dissolv. bened. lax.
ol. lil. alb. sacch. rub. ā. 3 j. salis 3 j. f. clyisma. Purgetur corpus infuso
agarici. Corpore purgato ad laxandum vias intret femicupiū
ex mollientib. uterinis & pellentib. paratum, & ab egressu
pubi perinæo & ossi sacro applicetur emplast. de mucilagin.
aut catapl. sequens. R. Fol. malv. altheæ ā. M. j. Flor. Chamam.
melilot. samb. ā. p. ij. Far. sem. lini, fœnugr. ā. M. j. Ficum n. iv. coq.
in q. f. lactis vaccini ad consist. catapl. calidè applic. addita croci 3 j.
Eadem regiones ol. diacoloc. & cheirino inungantur. Laxatis ita
viis & vinculis, detur potio sequ. pro duab. dosibus matur.
R. Aq. meliss. beton. sabin. ana 3 j. aq. cinam. 3℔. trochisc. de myrrha
℥ij. sirup. de artemis. Fern. 3 j. m. f. Potio. Tum ineat usum Pilu-
larum seq. R. Maß. pil. de ammoniac. Q. 3℔. Extr. croci, beton. troch.
de myrrha ana 3℔. m. f. Pilula cum ol. sabin. gutt. ij. de aur. & insperg.
pulv. cinamomi, pro trib. dosib. Non negligendi infernè suffitus
ex myrrha, borrace &c. Pessis sollicitetur pigrior expultrix.
R. Rad. Hell. nig. Ciclam. pulverisat. ana 3 j. sabina pulv. 3℔. myrrha,
croci ana 3 j. cum s. q. mellis f. s. a. pessi crassit. digiti, non diu reti-
nendi, ne uterum exulcerent. Sternutatio moveatur sed ore &
naribus clausis. Expulsa molâ si dolor ingens & hæmorrha-
gia subsequatur, cura decenter eò vertenda.

X. In Diæta victus non sit plenus, ne mola incre-
mentum sumat, humidior aër non nocet, nam morbus po-
tius, quàm ægræ constitutio, respiciendus. Corpore purga-
to corpus vehementer exerceat, ut præcipitetur molesta
moles. Potus sit vinum album, vetus, tenue, simplex, vel
medicatum. Si verò omnia omnino frustra tententur, aut
planè naturæ relinquatur, aut manus admoveatur.

Regula aurea in agendo: μὴ τὸ λμὴ μᾶλλον ἢ γνώμη,
ἔδὲ ὑπερβατῶς.

GNO-

GNOMÆ MEDICÆ.

1. Nullum alimentum (nec medicamentum) omnibus est idem.
2. Quod sapit, nutrit.
3. Ventris impuritas omnium confusio.
4. Præstat hominem saturum jejunare, quàm jejunantem se satiare.
5. Ignota nobis sunt per quæ vivimus.
6. Vicissim & sensim quod fit, tutum.
7. Quæ non excipiunt, non concipiunt.
8. Læsis melior morte.
9. Temeraria experientia finis certa mors.
10. In juvene nunquam desperandum, in sene nunquam fidendum.
11. Periculosus est saltus à lecto ad mensam & vicissim.
12. In curando vires superant morbum, & morbus consuetudinem.
13. Omnis bonus sudor calidus est, non contrà.
14. In crisi medicus est spectator non actor.
15. Mensura mensium euphoria est.
16. Cedit melancholicus morbus cedentibus medicis.
17. Omne vulnus quod intra tres dies non glutinatur, tumescit.
18. Affectus pulmonum damnosi magis quàm terribiles.
19. Omnis Icterus durò hypochondriò est symptomaticus.
20. Sudor sudori cedit.

ANNEXA.

- I. Hepatica dignitatis studiosi meritò sumus, quicquid restentur vespillones.
- II. In sudore vultus tui vesceris pane tuo, est tam pœna quam medela.
- III. Tauri sanguis est venenum quovis bacillo corrigibile.
- IV. Mensium suppressio est signum lactis non causa, nec supprimuntur ut lac fiat, sed deficiunt quia lac fit.
- V. Cartesius, si quod ad calcem suæ methodi in Medicina reformatione se assecuturum sperat, fecisset, ex lege principiorum suorum, Methodicorum veterum placita interpolasset.
- VI. Qui antiquitatem Chymia sub veterum Poëtarum fabulis delitescere putant, eodem argumentò commodè refutantur, quò Astrologos judicarios M. Basilus in Hexaemero ὁμιλ. 5. cepit: Cogitent enim, num Draco Poëtarum prius exstiterit, vel Draco minerarum.

Αλλὰ πρὸς μὲν τῶν ἐπιποσῶν,
Δόξα δὲ ἐν ὑψίστοις Θεῶ.

